

กลยุทธ์การบริหารวัด : ถอดบทเรียนจากชีวประวัติพระเทพญาณมงคล
(หลวงป่า) อดีตเจ้าวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี
(พ.ศ. 2534 - พ.ศ. 2561)*

MONASTERY MANAGEMENT STRATEGY: LESSONS LEARNED FROM
THE BIOGRAPHY OF PHRA THEPAYANAMONGKHOL (LUANG PA)
FORMER ABBOT OF WAT LUANG PHO SOT DHAMMAGAYARAM
RATCHABURI PROVINCE (1991 - 2018)

พระเมธีวชิรญาณบัณฑิต (ชินภัทร ฉินนาลโย), พระธีรวัชร มุตตจิตโต

Phra MetheeWacharanyabandit (Chinnapat Chinnalayo), Phra Theerawat Muttajitto

วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี

Luang Pho Sod Dhammakayaram Temple, Ratchaburi Province

Corresponding Author E-mail: chinnapatpm2526@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา กลยุทธ์การบริหารวัด : ถอดบทเรียนจากชีวประวัติพระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) อดีตเจ้าวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี (พ.ศ. 2534 - พ.ศ.2561) โดยการศึกษาประวัติ ผลงาน ของพระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) และสังเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1. พระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) ได้บริหารกิจการเผยแผ่พระสัทธรรมให้เจริญขึ้นแล้ว ก็ได้ดำเนินขั้นตอนมาเป็นลำดับจนกระทั่งทรงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศตั้งเป็นวัดขึ้นในพระพุทธศาสนาขึ้นชื่อวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่หลวงพ่อดป่ากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) 2.กลยุทธ์ในการบริหารวัด มีสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปมีกฎระเบียบมีข้อที่เป็นนโยบายที่ปฏิบัติร่วมกันอาศัยพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีการให้การศึกษา อบรม พระภิกษุและสามเณร ทั้งให้การศึกษากาพระปริยัติธรรม (แผนกธรรมและบาลี) และทั้งให้การอบรมภาคปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน วัดได้ดำเนินกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ สืบต่อมา จากสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายที่ได้ดำเนินมาแล้วตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2525 คือ เปิดการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน และให้การเผยแผ่ธรรมทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ภายในประเทศ ตลอดจนมาจนถึงปัจจุบัน และหลังจากหลวงป่ามรณภาพแล้ว วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม นำโดยพระเดชพระคุณพระราชวชิราวุฒิสฐ

*Received April 6, 2025; Revised April 23, 2025; Accepted April 25, 2025

ป.ธ. 9 ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม เจ้าคณะจังหวัดราชบุรีมีการสานต่อปณิธานของหลวงป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการวัดเชิงกลยุทธ์มากขึ้น โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเข้ามาช่วยในบริหารวัดและกิจการคณะสงฆ์

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารวัด; พระเทพญาณมงคล; วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม

Abstract

This academic article aims to study the temple administration strategy: extracting lessons from the biography of Phra Thepyanmongkol (Luang Pa), the former abbot of Wat Luang Pho Sod Dhammakayaram, Ratchaburi Province (1991-2018). By studying the history and achievements of Phra Thepyanmongkol (Luang Pa) and synthesizing the results of the study, it was found that 1. Phra Thepyanmongkol (Luang Pa) had administered the business of propagating the Dhamma to flourish. Then, the steps were taken in sequence until the Ministry of Education announced the establishment of a Buddhist temple named Wat Luang Pho Sod Dhammakayaram to be a memorial to the abbot of Wat Paknam, Phra Mongkolthepmuni (Sod Chanthosaro). 2. The temple administration strategy provides a place of study for monks, novices and the general public. There are rules and regulations that are a shared policy based on the Dhamma-Vinaya and the Sangha Act. There is education and training for monks and novices, both in terms of Buddhist scriptures (Dhamma and Pali) and training in the practice of meditation. The temple has continued its important activities from the Dhammakaya Buddhist Meditation Institute, which has been in operation since 1982, namely, opening the Samatha-Vipassana Meditation training and disseminating Dhamma through various media in the country, up until the present. After Luang Por passed away, Wat Luang Por Sodh Dhammakayaram, led by Phra Thep Phra Ratchawachiranusith, Ph.D. 9, Asst. Prof. Dr., the abbot of Wat Luang Por Sodh Dhammakayaram, the provincial ecclesiastical chief of Ratchaburi, has continued Luang Por's aspirations, especially in the more strategic management of the temple, using the very

important information technology to help manage the temple and the affairs of the Sangha.

Keywords: Temple Management Strategy; Phrathepyanmongkol; Wat Luang Pho Sod Dhammakayaram

บทนำ

พระเทพญาณมวงคณหรือในนามที่เป็นฉายาตามลูกศิษย์เรียกว่า หลวงป่าอดีตเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อดีตประธานศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) และอีกหลายตำแหน่งที่ได้รับหน้าที่ในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาซึ่งท่านได้ทำงานเผยแผ่พุทธศาสนา ตามแนววิชชาธรรมกาย (ที่หลวงพ่อด ธรรมมวงคณเทศมุนี ได้แนะนำสั่งสอน) ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนโดยมีนโยบายวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ชัดเจนเข้าหลักตามพระพุทธศาสนา คือให้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรม ทั้งแผนกบาลีและระดับอุดมศึกษาโดยมีวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาสัมมาปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 สร้างพระวิปัสณาจารย์ ให้เกิดขึ้นโดยเน้นในสายวิชชาธรรมกายและเน้นในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือถ้าในสมัยพุทธกาลอาจพูดถึงการบรรลุธรรมแต่ในปัจจุบันนี้กล่าวถึงการเผยแผ่ส่งเสริมให้มีการเผยแผ่มีการอบรมวิปัสณาจารย์ ทำให้มีเกิดผู้ที่จะสอนวิปัสณาต่อไป ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเขียนบทความนี้เพราะพระเทพญาณและมวงคณเป็นบุคคลต้นแบบในเรื่องการบริหารจัดการวัดและในเรื่องของแนวคิดการเผยแผ่พุทธศาสนาที่ควรที่จะจารึกไว้ในความเป็นวิชาการเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ระลึกนึกถึงแนวปฏิบัติสามารถอ้างอิงแนวคิดในส่วนวิชาการที่ท่านได้ทำมาตลอดระยะเวลาชีวิตของท่านเป็นต้นแบบทั้งชีวิตในฆราวาสและชีวิตบรรพชิต เพราะการจะสร้างวัด สร้างคน สร้างศาสนธรรมที่จารึกไว้ในพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องที่ทำควบคู่กันไปได้ยาก

อีกทั้งยังเป็นผู้จุดประกายให้คณะสงฆ์ได้เกิดความตื่นตัวในการที่จะอบรมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) โดยท่านรับเป็นเจ้าภาพและเป็นประธานศูนย์ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องลงทุนและลงแรงในการที่จะขับเคลื่อนให้เป็นไปได้ โดยมี วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี เป็นฐานรองรับในการจัดโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) การอบรมให้พระวิปัสณาจารย์ทั่วประเทศหรือการจัดปฏิบัติธรรมประจำปีของวัดเอง การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค 15 เป็นต้นเหล่านี้ พระเดชพระคุณเป็นผู้วางวิสัยทัศน์ อาจจะต้องมีประสบการณ์ในเรื่องของการทำงานกับองค์กรระดับสูงก่อนบวช อีกทั้งเป็นนักวิจัย

มืออาชีพ จึงมีการวางแผนที่ชัดเจน สามารถมองสิ่งที่ลงทุนกับสิ่งที่จะเกิดผลได้อย่างชัดเจน จึงสามารถสร้างพระสร้างคน สร้างประชาชนที่ศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนาโดยภาพรวม ซึ่งไม่ใช่เฉพาะสายวิชาธรรมกายเท่านั้นแต่เป็นการเผยแผ่พุทธศาสนาโดยภาพรวมทำให้ประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสและอยากเข้ามาทะลุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยผ่านกระบวนการที่พระสงฆ์ต้นแบบประพฤติปฏิบัติดี นำศรัทธาเลื่อมใสและสร้างศาสนธรรมที่เป็นคำสอนจึงได้ชื่อว่า ตายเพื่ออยู่ คือ ละสังขารไปแล้วแต่สิ่งที่อยู่คือสิ่งที่เป็นศาสนธรรม และสิ่งที่ท่านสร้างไว้ต่าง ๆ โดยเฉพาะกลยุทธ์การบริหารวัดที่ท่านได้ส่งต่ออนุชนรุ่นหลัง ผู้เขียนจึงเสนอบทความนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่องค์การวิชาการต่อไป

ภาพที่ 1 พระเทพญาณมงคล วิ. (เสริมชัย ชยมงคล) อดีตปฐมเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม บริหารวัด 27 ปี (พ.ศ. 2534 - พ.ศ. 2561)

ภูมิหลังก่อนตัดสินใจอุปสมบทและสร้างวัด

พระเทพญาณมงคล วิ. (เสริมชัย ชยมงคล)

ประวัติสังเขป พระเทพญาณมงคล วิ. (เสริมชัย ชยมงคล ป.ธ.6) อดีตปฐมเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม บริหารวัด 27 ปี (พ.ศ. 2534- พ.ศ. 2561) (มรณภาพ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2561) เจ้าสำนักและอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิปัสสนา สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 1 (โดยมติมหาเถรสมาคม) ผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรีแห่งที่ 2 (โดยมติมหาเถรสมาคม) อดีตประธานศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) อดีตประธานศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ประจำวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม (ศสค.) อดีต Director, Wat Luang Phor Sodh Buddhist Meditation Institute, an Affiliated Institution of the World Buddhist University

ชาติภูมิ พระเดชพระคุณหลวงปู่ พระเทพญาณมงคล ซึ่งบรรดาศิษยานุศิษย์รู้จักท่านดีในนามว่า หลวงปู่ เต็มท่านชื่อ เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ ท่านเกิดเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2472 ณ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นบุตรคนที่ 4 ของคุณพ่อทองดี และคุณแม่บุญนาค พลพัฒนาฤทธิ์ ท่านมีพี่น้องร่วมมารดาบิดา 6 คน

ใฝ่การศึกษา หลังจากที่ท่านสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนบุรีรัมย์วิทยาลัยและเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยแล้วเข้ามาทำงานเป็นพนักงานการทำเรือแห่งประเทศไทยอยู่ชั่วระยะเวลา 2-3 ปี ท่านได้เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนสำเร็จปริญญาตรีเมื่อปี พ.ศ.2498 ทำงานแล้วได้ศึกษาต่อจนสำเร็จปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (เกียรตินิยมดี) ในปี พ.ศ. 2508 ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2512 ท่านได้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จาก Institute of Social Research The University of Michigan Ann Arbor สหรัฐอเมริกา และสำเร็จการศึกษาระดับหลักสูตรการควบคุมระบบงานคอมพิวเตอร์ จัดโดยกองฝึกอบรมสำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) สำนักงานใหญ่อเมริกา

การประกอบอาชีพก่อนบวชหรืออาชีพก่อนบวช ท่านทำงานเป็นพนักงานต่างประเทศของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาประจำอยู่ที่สำนักข่าวสารอเมริกัน แห่งสถานทูตสหรัฐอเมริกา ประจำกรุงเทพฯ ในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญฝ่ายการวิจัย (Research Specialist)

แสวงหาสังฆธรรม ระหว่างที่พระเดชพระคุณหลวงปู่ พระเทพญาณมงคล อยู่ที่สำนักข่าวสารอเมริกันนั้น งานในหน้าที่ระดับหัวหน้าฝ่ายวิจัยฯ ทำให้มีความเคร่งเครียดในการทำงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ท่านจึงหาเวลาศึกษาและปฏิบัติธรรม ร่วมกับเพื่อน ๆ ที่ทำงานอยู่ทีเดียวกัน โดยใช้เวลาพักกลางวัน ปิดประตูห้องทำงาน นั่งสมาธิกันประมาณวันละ 15-30 นาที และไปปฏิบัติธรรมที่วัดธาตุทองได้ 7 วันก่อนที่จะต้องเดินทางไปอเมริกา หลังจากพักอยู่ที่อเมริกาได้ระยะหนึ่ง พอให้สิ่งต่าง ๆ เข้าที่เข้าทางดีแล้ว ท่านก็เริ่มปฏิบัติภาวนาต่อทุก ๆ คืนก่อนเข้านอน วันละ 1 ชั่วโมง มิได้ขาด จนปรากฏผลของสมาธิในระดับหนึ่ง สามารถเห็นภรรยาก็ประเทศไทยกำลังทำงานบ้านอยู่ได้ และได้จดหมายสอบถามดูก็ปรากฏว่าเป็นเช่นนั้นจริง

ศิษย์พบอาจารย์ จากนั้นมาอาจารย์เสริมชัย โดยการแนะนำของพระอาจารย์ฉันทันท์ กุลสิริ ได้ฝากตนเข้าเป็นศิษย์ของพระเดชพระคุณ พระราชพรหมเถร (วีระ คณฺฐตโม) รองเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ผู้ทำหน้าที่สืบทอดวิชาธรรมกาย สืบต่อจากพระเดชพระคุณหลวงปู่วัดปากน้ำ พระเดชพระคุณท่านได้ต่อวิชาธรรมกายชั้นกลาง และชั้นสูงให้กับอาจารย์เสริมชัยเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2516 ตรงกับวันขึ้น 11 ค่ำ เดือนอ้าย เวลา 17.30 น. วันที่ที่

อาจารย์มงคลบุตร (อาจารย์เสริมชัย) กราบนมัสการถวายตัวเป็นศิษย์ของท่าน พระเดชพระคุณหลวงปู่พระราชพรหมเถร (วีระ คณุตตโม) ได้กล่าวแก่อาจารย์มงคลบุตรเพียงสั้น ๆ แต่มีความลึกลับกว่าหาตัวมานานแล้ว เพิ่งพบติแล้วที่มา เกือบจะหายไป คือ ท่านเห็นด้วยใจมานานแล้ว แต่เพิ่งจะมาพบตัวจริงในคราวนี้

การเผยแผ่วิชชาธรรมกาย เมื่อได้พบของจริงในพระพุทธศาสนาเช่นนี้แล้วท่านจึงได้จัดตั้งโครงการพุทธภวนาวิชาธรรมกายและโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชนขึ้น เพื่อเผยแผ่ธรรมปฏิบัติทางสื่อมวลชน ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2524 ได้ก่อตั้งมูลนิธิพุทธภวนาวิชาธรรมกาย และสถาบันพุทธภวนาวิชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีเพื่อบริหารโครงการทั้งสองนั้น แล้วได้จัดอบรมพระกัมมัฏฐานแก่พระภิกษุสามเณร และสาธุชนทั่วไปในปี พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบัน

อุปสมบท หลวงป่าอุปสมบทเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2529 ณ พัทธสีมา วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ได้รับฉายาว่า ชยมงคล โดยมีเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยา กรุงเทพฯ เป็นพระอุปัชฌาย์และมีเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธาจารย์ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ (สมัยที่ดำรงสมณศักดิ์เป็นที่ พระพรหมคุณาภรณ์) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ (สมัยดำรงสมณศักดิ์ เป็นที่ พระธรรมธีรราชมหามุนี) เป็นพระอนุสาวนาจารย์

เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม ในปี พ.ศ. 2534 เมื่อหลวงป่าได้บริหารกิจการเผยแผ่พระสัทธรรมให้เจริญขึ้นแล้ว ก็ได้ดำเนินขั้นตอนมาเป็นลำดับ จนกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศตั้งเป็นวัดขึ้นในพระพุทธศาสนาขึ้น ชื่อวัดหลวงพ่อดธรรมกายารามเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่หลวงปู่วัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ครั้นถึงเวลาอันเหมาะสม เมื่อหลวงป่าอุปสมบทได้ 5 พรรษา อายุได้ 62 ปี ได้ศึกษาภาคปริยัติจากสำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จนสำเร็จเปรียญธรรม 3 ประโยค และนักธรรมเอก เป็นพระมหาเปรียญ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2534 ท่านจึงได้กราบลาพระเดชพระคุณหลวงปู่ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ มารับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ผลงานทางวิชาการ หลวงพ่อ พระเทพญาณมงคล ยังได้แต่งและเรียบเรียงหนังสือต่าง ๆ เป็นผลงานทาง วิชาการไว้ในพุทธศาสนาอีกมาก เช่น นิพพาน 3 นัย อริยสัจ 4 ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ พุทธภวนาวิชาธรรมกาย เล่ม 1 และเล่ม 2 หลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ธรรมะคุณภาพเพื่อชีวิต โปธิปักขิยธรรม การบริหารวัด รวมปาฐกถาธรรมเล่ม 1-2-3 ...The Heart of Dhammakaya Meditation Sunday Dhamma Talk ทางมรรคผล นิพพาน รวมทั้งมีบทความทางพุทธศาสนาที่ลงในนิตยสารธรรมกายตั้งแต่เล่มที่ 1

จนถึงปัจจุบันมีซีดี บันทึกธรรมบรรยาย และคำสอนวิธีปฏิบัติพระกัมมัฏฐานตามแนววิชาธรรมกายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

หลวงป่าและวัดหลวงพ้อสดฯ

หลวงป่า เป็นนามฉายาที่ลูกศิษย์ใช้เรียกพระเดชพระคุณ พระเทพญาณมงคล อดิตปฐุมเจ้าอาวาส วัดหลวงพ้อสดธรรมกายาราม โดยประวัติย่อสมัยฆราวาสประวัติก่อนบรรพชาอุปสมบทวุฒิกการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกาศนียบัตรการศึกษาระดับปริญญาตรีทางสังคมศาสตร์จาก Institute of Social Research The University of Michigan Ann Arbor สหรัฐอเมริกาประกาศนียบัตรการศึกษาระดับปริญญาโทการศึกษาระดับปริญญาตรี และระบบข่าวสารด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ จากสำนักแถลงข่าวสหรัฐ (U.S.A) วอชิงตัน-ดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นพนักงานประจำ สำนักข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพฯ ในตำแหน่ง Research Specialist/ผู้บรรยายพิเศษสาขาวิชาระเบียบวิธีการวิจัยและประเมินผล แก่นักศึกษาชั้นปริญญาโท สาขาวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯลฯ ลาออกจากสำนักข่าวสารอเมริกัน ก่อนถึงเวลาเกษียณอายุ 3 ปี คือ เมื่อมีอายุ 57 ปี เพื่อบรรพชาอุปสมบทปฏิบัติพระศาสนา ปัจจุบันเป็นพนักงานบำนาญของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

เมื่ออุปสมบท ณ พัทธสีมา วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ (วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2529) การศึกษา ป.ธ.6, น.ธ.เอก เป็นพระอุปัชฌาย์สามัญ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2539 เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่พระภวนาวินสุทฺธิคุณ วิ.ป. (วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2541) เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่พระราชาญาณวิสิฐ วิ. (วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2543) เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ที่ พระเทพญาณมงคล วิมลภวนาวินสุทฺธิ พิพิธกิจจานุกิจจาทรมหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี (5 ธันวาคม พ.ศ. 2554) ท่านได้มรณภาพ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2561

แรกเริ่มเดิมทีการปฏิบัติกัมมัฏฐานของวัดหลวงพ้อสดฯ นั้นมาจากวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ โดยมาการใช้สถานที่ของวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร โดยมีอาจารย์เสริมชัย พลพัฒนานาฤทธิ์ (มงคลบุตร นามในการออกรายการธรรมะ) เป็นผู้ขับเคลื่อนร่วมกับคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนจำนวนหนึ่ง จนกระทั่ง อาจารย์เสริมชัย พลพัฒนานาฤทธิ์ได้บรรพชาอุปสมบทจนมีอายุกาลพรรษาพัน 5 พรรษาแล้วจึงได้มาสร้างวัดในเขตพื้นที่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจัดตั้งเป็นสถาบันภวนาวินสุทฺธิธรรมกาย ซึ่งปัจจุบันนี้ยังมีสถาบันนี้อยู่เพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการวัดให้เกิดประสิทธิภาพสูง

สถาบันพุทธภาวนาวิชาธรรมกาย ก่อกำเนิดขึ้นโดยมีเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธอาจารย์ (เกี่ยว อุปโส โณ ป.ธ.9) วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร ตั้งแต่ครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระพรหมคุณาภรณ์ เป็นประธานสถาบันฯ มี เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโญ ป.ธ.9) สมัยดำรงสมณศักดิ์ เป็นที่พระธรรมธีรราชมหามุนี พระธรรมธีรราชมหามุนี (วิเชียร โอนมคฺโณ ป.ธ.9) สมัยดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระเมธีวราภรณ์ และ พระราชพรหมเถร (วิระ คุณุตฺตโม) สมัยดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระภาวนาโกศลเถระ รองเจ้าอาวาส และอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เป็นรองประธานสถาบันฯ ด้วยความสนับสนุนของ โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และ โครงการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชาธรรมกาย วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร โดยมีศาสตราจารย์ บัญญัติ สุธีวะ เป็นประธานมูลนิธิ ตั้งแต่สมัยยังดำรงตำแหน่ง ประธานศาลฎีกาและ อาจารย์เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ ผู้ซึ่งภายหลังได้บรรพชาอุปสมบท เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2529 เป็น ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร และฝ่ายวิปัสสนาสถาบันพุทธภาวนาวิชาธรรมกาย มีวัตถุประสงค์ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. เพื่อสร้างพระในใจตนเอง และผู้อื่น เพื่อความร่มเย็นเป็นสุข ของสาธุชนให้กว้างขวางออกไป 2. เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์ หรือวิทยากร ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และให้ดังามพร้อมด้วยศีลาจารวัตร เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง ได้ช่วยกันสืบวรพระพุทธศาสนา ให้ยืนยาวยิ่ง ๆ ขึ้นไป 3. เพื่อรักษา และสืบทอดธรรมปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามที่หลวงพ่อดอกน้ำ ภาษีเจริญ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้ปฏิบัติและสั่งสอนถ่ายทอดเอาไว้ (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2547)

เริ่มเปิดอบรมพระกัมมัฏฐาน แต่พระสงฆ์ รุ่นแรกขึ้น ระหว่างวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ถึง 9 มีนาคม พ.ศ. 2525 ทั้งที่ในขณะนั้นยังมีได้มีอาคารสิ่งก่อสร้างแต่อย่างใด กิจกรรมของสถาบันแห่งนี้ จึงได้เริ่มดำเนินอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และได้รับการอุปถัมภ์และการบริหาร ให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ต่อมา ประธานมูลนิธิ ได้ขออนุญาตก่อสร้าง และตั้ง เป็นวัดภายในสถาบันแห่งนี้ และได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม ให้ตั้งเป็นวัดได้เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พุทธศักราช 2534 และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศตั้งเป็นวัดชื่อ วัดหลวงพ่อดอกธรรมกายารามขึ้นในพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 โดยมี พระมหาเสริมชัย ชยมงคล ป.ธ.6, น.ธ.เอก, รป.ม. มธ. (สมณศักดิ์สุดท้าย คือ พระเทพญาณมงคล) เป็นผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นปฐมเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม ในปีเดียวกันนี้ได้จัดดำเนินการ ให้การศึกษาอบรม พระภิกษุและสามเณร ทั้งให้การศึกษาภาคพระปริยัติธรรม (แผนกธรรมและบาลี) และทั้งให้การอบรมภาคปฏิบัติพระกัมมัฏฐานเฉพาะการให้การศึกษาภาคปริยัติธรรมแผนกบาลีนั่น วัดหลวงพ่อดอกธรรมกายาราม ได้เปิดการเรียนการสอนถึงชั้นประโยค ป.ธ.9 และ

ได้รับการคัดเลือกและตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประจำจังหวัดราชบุรี (แห่งที่2) เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2542 (โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดทั่วประเทศที่ได้รับการคัดเลือกและตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในรุ่นแรกนี้มีเพียง 23 แห่งเท่านั้น) เฉพาะภาคปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ทางวัดได้ดำเนินกิจกรรมที่สำคัญ ต่าง ๆ สืบต่อมา จากสถาบันพุทธท้าวท้าวธรรมกาย ที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2525 คือ เปิดการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานและให้การเผยแผ่ธรรมทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ภายในประเทศ การจัดหน่วยเผยแผ่เคลื่อนที่ไปอำนวยการฝึกอบรมกัมมัฏฐานตามภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ และการเดินทางไปเผยแผ่ในต่างประเทศ เป็นต้น ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2547)

การบริหารวัด

ในด้านการปกครอง กลยุทธ์การบริหารวัดในทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปมีกฎระเบียบมีข้อที่เป็นนโยบายที่ปฏิบัติร่วมกันยึดโยงถึงพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดหลวงพ่อดธรรมกายารามจึงเป็นวัดที่มีรูปแบบที่ชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครั้งพระเดชพระคุณพระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) ท่านอยู่และในปัจจุบันนี้ก็ยังปฏิบัติสืบทอดกันต่อมา คือ มีการบริหารวัดที่เป็นระบบมีหัวหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนเมื่อกล่าวถึงการปกครองในวัด มีเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสรวมถึงหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่เป็นฝ่ายปกครองทำหน้าที่ดูแลพระภิกษุสามเณรให้การศึกษา รวมถึงตัดสินและดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยเกิดประสิทธิภาพสูงซึ่งเมื่อถอดบทเรียนของหลวงป่า ท่านได้สร้างทุนมนุษย์ขึ้นกล่าวคือพระภิกษุสามเณรเริ่มต้นจากการให้การศึกษาเล่าเรียนเสียก่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษานักธรรมบาลี มีการส่งเสริมจนให้สำเร็จการศึกษาที่สูงที่สุดในทางพุทธศาสนาคือเปรียญธรรม 9 ประโยคและส่งเสริมให้มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ภายในวัดให้พระภิกษุสามเณรมีโอกาสได้ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ไปด้วยทำให้วัดหลวงพ่อดมีทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่านอกเหนือจากนั้นในช่วงพรรษาจะส่งผลไปสู่สามเณรที่มีความสนใจในการเทศนาไปศึกษาวิชาการเทศนาที่วัดประยูรวงศาวาสกรุงเทพฯ เพื่อให้มีการเผยแผ่ที่ชัดเจนโดยมีเจ้าอาวาสเป็นต้นแบบนับถือว่าเป็นเบื้องต้นของการสร้างทรัพยากรมนุษย์รวมถึงมีการสร้างวัดให้เป็นสถานที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมโดยการ

ปลูกต้นไม้สำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนาหรือสร้างศาสนสถานที่สำคัญต่าง ๆ ภายในวัดซึ่งจะกล่าวในลักษณะของสาธารณูปการต่อไป

การสร้างวัด วัตถุประสงค์ของการบริหารวัดหลวงพ่อดุสิต ในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเป็นการให้โอวาทแก่พระสงฆ์สาวกในยุคพุทธกาลว่า ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปจะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย (ที.ม.(ไทย) 10/216/164) การบริหารหรือการจัดการวัด หมายถึง ศิลปะ ในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (สมคิด บางโม, 2545) หลักธรรมาภิบาลธรรมาภิบาล หรือ Good governance ใน ความหมายกว้าง ๆ หมายถึง การปกครองหรือการบริหารที่ดี (ประธาน สุวรรณมงคล, 2558) โดยมองเปรียบเทียบกับจริยธรรมว่า จริยธรรม (Ethics) เป็นเรื่องของ แนวปฏิบัติตนให้บรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่า มุ่งเน้นการควบคุม พฤติกรรมของคน และกลุ่มคนให้เป็นไปในหนทางที่เหมาะสมดีงาม (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2552)การบริหารวัด เป็นภาระหน้าที่โดยตรงของเจ้าอาวาส ซึ่งตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) โดยมีการระบุนงานของพระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส 6 ด้าน (การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์) (พระเทพพรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), 2562) และวัดหลวงพ่อดุสิต ธรรมกายาราม มีวัตถุประสงค์ของการสร้างวัด คือ 1. เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง และเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง (สพพทุกขนิสสรณินิพพานสัจฉิกรณตถาย)2.เพื่อฝึกฝนตนเองและหมู่คณะ คือ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คือ คุณความดีหรือคุณธรรมและความรู้ความสามารถ เหมาะแก่ตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ กล่าวคือ เพื่อให้รับรู้ เรียนรู้ และรอบรู้ พระปริยัติศีลธรรม พระปฏิบัติศีลธรรมเพื่อให้ได้รับผลเป็นพระปฏิเวธศีลธรรมหรืออย่างน้อยให้มีประสบการณ์จากการปฏิบัติพระศีลธรรมตามสมควร เพื่อให้มีศิลาจารวัตรที่ตรงตามเป็นแบบอย่าง (ทิฐฐานุคติ) ที่ดีแก่ผู้อื่น เพื่อให้เป็นที่ตั้งความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนสามารถเป็นที่พึ่งทางใจแก่ประชาชนได้ และเพื่อให้ช่วยกันสืบพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ยืนยาว และมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป 3. เพื่อให้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลคุณความดีเพื่อประโยชน์และความสันติสุขของสาธุชนหมู่ใหญ่ กล่าวคือ เป็นสถานที่ให้การศึกษอบรมศีลธรรม และภาวนาธรรมเพื่อให้ได้แสงสว่างแห่งธรรมเป็นที่ส่องทางดำเนินชีวิตไปสู่ความเจริญและสันติสุขด้วยความสงบกาย วาจา ใจ ด้วยสติสัมปชัญญะ และด้วยปัญญาอันเห็นชอบ เพื่อให้เป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธี ได้แก่ กุศลพิธี ทานพิธี บุญพิธี เป็นต้น เพื่อให้เป็นอุทยานการศึกษา คือ ศูนย์กลาง การศึกษาหาความรู้ทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ ที่จะยังความสว่างคือปัญญา และประโยชน์แก่สาธุชนโดยทั่วไป โดยการจัดการให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะ เหมาะแก่การบำเพ็ญคุณความ

ดี (ดังกล่าว) และให้เป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาเลื่อมใสของประชาชน คือ ให้มีปูชนียวัตถุที่สำคัญ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาให้มีความสงบ สะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น และจัดการ รักษา ใช้ศาสนสมบัติต่าง ๆ ของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดี กล่าวคือ ให้ใช้ประโยชน์ได้นาน อย่างคุ้มค่าที่ประชาชนเขาถวายให้ด้วยใจศรัทธาในพระรัตนตรัย มิให้เสียหาย หรือเกิดการ รั่วไหล (เรารักวัดหลวงพ่อด, 2567)

ในด้าน การเผยแพร่ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามแนววิชาธรรมกายซึ่งอยู่ใน 1 ของสายปฏิบัติกรรมฐาน 5 สายใหญ่ที่อยู่ในประเทศไทยเมื่อกล่าว่อนไปถึงอดีตการเผยแพร่พุทธศาสนาเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าได้ทำไว้เป็นอย่างดี ตั้งแต่สมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้นำคำสอนที่พระองค์ได้ตรัสรู้เผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชนหรือสาวกของพระองค์ได้ตรัสรู้ตาม ซึ่งในปัจจุบันนี้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่เน้นในเรื่องของหลักพระไตรปิฎกหรือคำสอนที่เป็นต้นฉบับจากการได้ทำสังคายนาคำสอนของพระพุทธเจ้า 84,000 พระธรรมชั้นธ เมื่อกล่าวถึงวิชาธรรมกาย ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่าเป็นหนึ่งในสายปฏิบัติกรรมฐานสายใหญ่ซึ่งมีผู้นับถือปฏิบัติตามมากพอสมควรโดยมีพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เป็นต้นฉบับ เป็นผู้ปฏิบัติและเข้าถึงธรรมกาย ได้นำวิชาธรรมกายมาแนะนำสั่งสอนลูกศิษย์จนเป็นที่รู้จักและนับถือมีผู้ปฏิบัติได้รู้ได้เห็นตามความเป็นจริงของวิชาธรรมกายนั้น ๆ เพราะฉะนั้นแล้วในหลักปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีความสำคัญตรงที่เมื่อรู้แล้วนำไปปฏิบัติกล่าวได้ง่ายว่า รู้ทฤษฎีแล้วนำไปสู่การพิสูจน์ว่าจริงหรือไม่ เมื่อพิสูจน์ได้ผลอย่างไรแล้วนั้นแหละ คือ ตัวที่จะสามารถรู้ธรรม ในสายวิชาธรรมกายก็เช่นกันคือจะประกอบด้วยทั้งกรรมฐาน 40 หรือในสติปัฏฐาน 4 ด้วยซึ่งจะได้เขียนต่อไป

การปฏิบัติกัมมัฏฐานตามแนววิชาธรรมกาย หมายถึง การปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามพระไตรปิฎกและบูรพาจารย์ คือ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หรือ เรียกว่า หลวงพ่อด หรือหลวงปู่สด ได้ค้นพบแนวทางที่ดี เรียกว่า วิชาธรรมกาย มาแนะนำสั่งสอนพุทธศาสนิกชนได้รู้ตามและปฏิบัติกัมมัฏฐานในสายวิชาธรรมกายนี้ได้โดยเน้นในสองเรื่องด้วยกันคือ สมณะโดยให้นึกเห็นดวงแก้วกลมใสไปตั้งไว้ที่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 (เหนือสะดือ 2 นิ้วมือ) หรือกลางท้อง และบริกรรมภาวนา สัมมาอะระหังจนสามารถเข้าถึงสภาวะที่เข้าไปเป็นกายในกายแล้วจึงหยุดภาวนาและทำวิปัสสนาต่อไป โดยท่านได้สอนและได้บันทึกไว้ว่า

เทวเม ภิกขเว วิชชาภาคิยา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วิชชา มี 2 อย่าง กตเม เทว อย่างอะไรบ้าง สมโถ จ สมณะ ความสงบระงับ อย่างหนึ่ง วิปัสสนา จ วิปัสสนา ความเห็นแจ้งอย่างหนึ่ง สมโถ ภาวิตถิ กิมตถมนุโภถิ สมณะเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร จิตต์ ภาวิตถิ ต้องการให้จิตเป็นขึ้น จิตต์ ภาวิตถิ กิมตถมนุโภถิ จิตเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร

โย ราโค โส ปหียติ ความกำหนดอินตียันใดที่มีอยู่ในจิตใจ ความกำหนดอินตียันนั้นหมดไปด้วยสมณะความสงบระงับ

วิปัสสนา ภาวิตา กิमतถมนุโกติ วิปัสสนาเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร ปญญา ภาวียติ ต้องการทำปญญาให้เป็นขึ้น ปญญา ภาวิตา กิमतถมนุโกติ ปญญาเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร ยา อวิชชา सा ปหียติ ความไม่รู้จริงอันใดที่มีอยู่กับจิตใจ ความไม่รู้จริงอันนั้นหมดไปด้วยความเห็นแจ้งคือวิปัสสนา

ทางพระพุทธศาสนามีวิชา 2 อย่างนี้เป็นข้อสำคัญนัก บัดนี้ท่านทั้งหลายที่เสียสละเวลามา ก็เพื่อมาเรียนสมถวิปัสสนาทั้ง 2 อย่างนี้ สมณะ เป็นวิชาเบื้องต้น พุทธศาสนิกชนต้องเอาใจใส่ คือแปลความว่า สงบระงับใจ เรียกว่า สมณะ วิปัสสนา เป็นขั้นสูงกว่าสมณะซึ่งแปลว่า เห็นแจ้ง เป็นธรรมเบื้องต้น เรียกว่าวิปัสสนา สมณะ-วิปัสสนา 2 อย่างนี้ เป็นธรรมอันสุขุมลุ่มลึกในทางพระพุทธศาสนา ผู้พูดนี้ได้ศึกษามาตั้งแต่บวช พอบวชออกจากโบสถ์แล้วได้วันหนึ่ง รุ่งขึ้นวันหนึ่งก็เรียนทีเดียว เรียนสมณะทีเดียว ไม่ได้หยุดเลย จนกระทั่งถึงบัดนี้ บัดนี้ทั้งเรียนด้วย ทั้งสอนด้วย ในฝ่ายสมถวิปัสสนาทั้ง 2 อย่างนี้ (วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม, 2553)

การทำสมณะหรือนิมนต์นี้ถึงดวงแก้วขนาดพอดีเพื่อให้ใจไปยึดในดวงแก้ว ไม่กวัดแกว่งไปเรื่องอื่นไว้ตามฐานของกาย ดังนี้

ฐานที่ 1 ปากช่องจมูก หึ่งซ้าย ขายขวา ตรงกลางพอดี ไม่ล้ำเข้าไป ไม่เหลื่อมออกมาและบริกรรมภาวนา สัมมา อะระหัง ๆ ๆ 3 ครั้ง แล้วจึงเลื่อนดวงนิมนต์นั้นต่อไป (บริกรรมจะทำ 3 ครั้งหลังจากการนี้ทุกครั้งที่)

ฐานที่ 2 เพลตา หึ่งซ้าย ขายขวา ตรงหัวตาพอดี ตามช่องลมเข้าออกข้างใน

ฐานที่ 3 จอมประสาท กลางกึ่งศีรษะ ให้ได้ระดับกับเพลตา อยู่ภายในตรงศูนย์กลางของศีรษะ สำหรับฐานที่ 3 นี้ เวลาจะเลื่อนดวงนิมนต์ต่อไป ต้องเหลือบตากลับเข้าข้างใน คล้ายๆกับคนนอนกำลังจะหลับ แต่แล้วก็ปล่อยให้ไปตามปกติ ทั้งนี้ เพื่อจะให้ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ (รวม 4 อย่างนี้เรียกว่า ใจ) กลับเข้าข้างในเพราะจะต้องดูด้วยตาละเอียดต่อไป

ฐานที่ 4 ปากช่องเพดาน ไม่ให้ล้ำไม่ให้เหลื่อม ตรงช่องที่รับประทานอาหารสำคัญ

ฐานที่ 5 ปากช่องคอ เหนือลูกกระเดือก อยู่ตรงกลางทีเดียว

ฐานที่ 6 ที่สุดลมหายใจเข้าออก คือ กลางตัว ตรงระดับสะดือ แต่อยู่ภายใน

ฐานที่ 7 ถอยหลังกลับมาเหนือระดับสะดือประมาณ : นิ้วมือ (2 انگคุลีหรือประมาณ 5 ซม.) ในกลางตัว

การกำหนดดวงนิมนต์เครื่องหมายไปหยุดอยู่ตามฐานนั้น ๆ พร้อมกับภาวนาในใจว่า เมื่อเลื่อนดวงนิมนต์กลับขึ้นมาอยู่ฐานที่ 7 แล้ว ให้เพ่งอยู่ตรงนั้นทีเดียวให้คู่กันไปกับบริกรรม

ภาวนาว่า สัมมา อะระหัง ถ้าหากรู้จักทางคือฐานที่ตั้งเหล่านี้แล้วในการทำคราวหลังๆ จะเอาใจไปจรฐานที่ 7 เลยทีเดียวก็ได้

ลักษณะของฐานที่ 7 คือ 1. ศูนย์ด้านหน้า ธาตุน้ำ 2. ศูนย์ด้านขวา ธาตุดิน 3. ศูนย์ด้านหลัง ธาตุไฟ 4. ศูนย์ด้านซ้าย ธาตุลม 5. ศูนย์กลาง อากาศธาตุ 6. ศูนย์กลางของอากาศธาตุ วิญญาณธาตุ ตรงนั้นมีศูนย์อยู่ 5 ศูนย์ คือ ศูนย์กลาง หน้า ขวา หลัง ซ้าย ศูนย์กลางคืออากาศธาตุ เครื่องหมายที่ใสสะอาดลอยอยู่กลางช่องอากาศ พร้อมด้วยความรู้ที่เรียกว่าวิญญาณธาตุ ศูนย์ข้างหน้าคือธาตุน้ำ ศูนย์ข้างขวาคือธาตุดิน ศูนย์ข้างหลัง คือธาตุไฟ ศูนย์ข้างซ้ายคือธาตุลม นิยมพร้อมด้วยธาตุทั้ง 6 เมื่อแรกเกิดมาก็พร้อมด้วยธาตุทั้ง 6 เมื่อไปเกิดก็พร้อมด้วยธาตุทั้ง 6 ธาตุไม่ประชุมพร้อมกัน ปฐมมรรคก็เกิดไม่ได้ เมื่อไม่มีปฐมมรรค มรรคผลนิพพานก็ไปไม่ถูก เหตุนี้จึงต้องทำปฐมมรรคให้เกิดให้มีขึ้น (วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม, 2553) ในสายวิชาธรรมกายเน้นในเรื่องของการปฏิบัติกรรมฐานโดยใช้ นิमित คือ อารมณ์กับสณนิทเห็นดวงแก้วกลมใสอยู่ที่กลางท้องเหนือระดับสะดือประมาณ 2 นิ้วมือและเข้าไปพิจารณาภายในกายเข้าสู่การยกวิปัสสนาขึ้นเป็นอารมณ์ พิจารณา สังขารซึ่งในสายวิชาธรรมกายนั้นส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของการนั่งสมาธิในอิริยาบถนั่ง ส่วนอิริยาบถอื่น ๆ อาจจะมีแต่น้อยและต้นแบบของการปฏิบัติในสายวิชาธรรมกาย หลวงปู่สด วัดปากน้ำเป็นผู้ริเริ่มปฏิบัติเข้าถึงและเผยแผ่ในเรื่องของการปฏิบัติตามแนวสติปัญญา ฐาน 4 การเผยแผ่ในยุคก่อนมีความเจริญรุ่งเรืองมีคนปฏิบัติค่อนข้างที่จะเยอะซึ่งถ้าสังเกตในปัจจุบันอาจจะไม่มีที่ปฏิบัติในแนวนี้ คือ ตามวิชาธรรมกายแต่รวมลงแล้วในสายปฏิบัติ เน้นในเรื่องของสติปัญญา ฐาน 4 คือพิจารณาภายในพิจารณาจิต เวทนาและพิจารณาธรรมในธรรมซึ่งเหล่านี้เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าได้สอนในเผยแผ่ทำให้พุทธศาสนิกชนคนไทยเข้าใจ ในการปฏิบัติมากขึ้นเพราะในการปฏิบัติธรรมนั้นเรียนรู้ทำอาจจะยังไม่พอต้องอาศัยการ พิสูจน์และการปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการพิจารณาจิตตนเองการพิจารณาสังขาร ร่างกาย ซึ่งในสายวิชาธรรมกายนั้นก็เน้นทั้งสองด้านคือทั้งร่างกายและจิตใจโดยมีการเอา สมณะนำหน้าวิปัสสนาตามหลังคือให้จิตหยุดนิ่งอยู่ในอารมณ์เดียวแล้วจึงนำจิตหยุดนิ่งนั้น เข้าไปพิจารณาเหมือนเสมือนว่ามีแว่นขยายที่ยังไม่สะอาดก็ทำความสะอาดแว่นขยายนั้น แล้วเอาแว่นขยายนั้นไปส่องดูฝุ่นธุลีหรือโมเลกุลที่เล็กทำให้เห็นชัดได้มากขึ้น

ด้านการศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ ฝ่ายการศึกษา บาลีและนักธรรม หลวงป่าได้ สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นมา จนมีการศึกษาภาคปริยัติทั้งแผนกนักธรรมและแผนกบาลีเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงก็ว่าได้เพราะเป็นที่รู้จักทั้งวงการคณะสงฆ์หรือประชาชนทั่วไป ด้านการศึกษา เป็นเส้นเลือดใหญ่อย่างหนึ่งของวัดควบคู่กับการปฏิบัติธรรม หลวงป่าได้ กล่าวไว้ว่า วิธีส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมของวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายารามหนึ่ง 1. มีกติกาคือตราไว้เป็นระเบียบปฏิบัติให้พระภิกษุสามเณรทุกรูปต้องเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกธรรมให้จบระดับชั้นเอกและทั้งแผนกบาลีให้จบชั้น ป.ธ.3 อย่างต่ำผู้ใดสอบตกซ้ำชั้นใดเกิน 3 ปีให้พิจารณาตัวเอง 2. เจ้าอาวาสผู้ขอเป็นพระภิกษุเมื่ออายุ 57 ปีปัจจุบันเป็นผู้นำในการเรียนทั้งแผนกช่างทำจนกระทั่งพระเอกและแผนกบาลีจนจบชั้นป 6 สนับ 3. สนับสนุนให้พระภิกษุผู้ที่มีสติปัญญาความสามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ทำหน้าที่เป็นครูสอนทั้งประเทศทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี

ด้านการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ฝ่ายสาธารณูปการ โยธา หลวงป่า ได้สร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุไว้มากมายเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการให้การศึกษาและปฏิบัติมีอาคารสถานที่ตามระเบียบของวัดอย่างเช่นมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีที่ตั้งของวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มีศาลาประชาสัมพันธ์และมีอุโบสถ วิหาร ที่พัก รวมถึงศาลาประชาสัมพันธ์และศาลาสมเด็จพระพุฒาจารย์ซึ่งเป็นสถานที่อบรมทั้งภาคปริยัติปฏิบัติเป็นห้องเรียนมีเสนาสนะสำหรับพระภิกษุสามเณรผู้เข้ารับการศึกษารวมทั้งพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและรวมถึงพระภิกษุสามเณรผู้เข้ามาศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น ปัจจุบันนี้ก็ยังสานต่อปณิธานของพระเดชพระคุณหลวงป่า โดยเฉพาะพระมหาเจดีย์สมเด็จฯและศาลาอบรมธรรม (ต้องใช้งบหลายร้อยล้านบาท) ซึ่งใช้งบประมาณมาก ผู้เป็นประธานสานต่อปณิธานของหลวงป่าก็คือ เจ้าอาวาสองค์ใหม่ คือ พระเดชพระคุณ พระราชวชิรานุสิฐ, ป.ธ. 9 ผศ.ดร. พระสงฆ์สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย ซึ่งจะขอไม่กล่าวถึงในตรงนี้จะขอยกไปกล่าวช่วงท้ายบทความ

การสืบทอดเจตนารมณ์ของหลวงป่า

หลังจากหลวงป่ามรณภาพแล้ว วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม นำโดยพระเดชพระคุณ พระราชวชิรานุสิฐ, ป.ธ. 9 ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี มีการสานต่อปณิธานของหลวงป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการวัดในลักษณะที่เป็นกลยุทธ์มากขึ้นโดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเข้ามาช่วยในการเผยแผ่พุทธศาสนาและการปกครองแต่ไม่ทิ้งหลักการเดิม คือศึกษาสัมมาปฏิบัติได้เผยแผ่คำสอนทางพุทธศาสนาที่พระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) ได้สร้างและสืบทอดมาอย่างยาวนาน ถึงแม้พระเดชพระคุณ พระราชวชิรานุสิฐ โดยศักดิ์แล้วท่านมีพรรษามากกว่าหลวงป่า 1 พรรษาแต่ด้วยความเคารพนับถือครูบาอาจารย์เวลามีกิจกรรมต่าง ๆ สมัยที่หลวงป่ายังอยู่ท่านเจ้าคุณก็จะกราบหลวงป่าให้ความเคารพโดยเสมอมาโดยความกตัญญูทศเวทในธรรมเหล่านั้นทำให้ พระเดชพระคุณ พระราชวชิรานุสิฐ เป็นผู้ที่มีความน่าเคารพนับถือและได้สร้างวัดสืบทอดจากหลวงป่ามีการบริหารจัดการวัดที่มีคุณภาพไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่และสิ่งสำคัญคือด้านศาสนศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ ดำรงตำแหน่งสำคัญระดับจังหวัด คือ เจ้าคณะจังหวัด ที่ควบคุมดูแล

พระภิกษุสามเณรสามารถที่จะให้พระภิกษุสามเณรนโยบายในการศึกษาที่เข้มแข็งและเกิดประโยชน์อย่างยิ่งและมีการบูรณาการที่เป็นยุคสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้วัดมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นທີ່ประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้เป็นที่นับถือของคนราชบุรุษิตราบนานเท่าอนาน

สรุป

การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาของหลวงปู่ยึดหลักพระธรรมวินัยอย่างเป็นระบบ โดยใช้แนวทางที่เน้นความถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์ และยุติธรรม ซึ่งเกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติธรรมมายาวนาน ประกอบกับความเข้าใจในกฎหมายพระสงฆ์ ท่านมีภาวะผู้นำสูง วิสัยทัศน์กว้างไกล และบริหารกิจการพระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพทั้ง 6 ด้านอย่างมั่นคง แม้เมื่อท่านมรณภาพในปี 2561 การกิจการสืบทอดพระศาสนายังคงดำเนินต่อไปโดยคณะศิษย์ ภายใต้การนำของพระราชวชิรานุสิฐ ผู้สานแนวทางการบริหารแบบดั้งเดิมเข้ากับวิธีการสมัยใหม่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างตามบริบท แต่ยังคงยึดโครงสร้างที่หลวงปู่วางรากฐานไว้ การพัฒนาวัดจึงไม่อาจพึ่งเพียงเจ้าอาวาส หากต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะงานก่อสร้างพระมหาเจดีย์สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งต้องใช้งบประมาณมหาศาล บทบาทการบริหารที่กล่าวมานี้ไม่เพียงเป็นการสืบสานพระศาสนา หากยังเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2552). *การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพลส.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). *การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระเทพปวรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรังสี). (2562). *จากปฏิรูปสู่การปฏิบัติแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2547). *หลักธรรมาภิบาล ประมุขศิลป์ : คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี*. ราชบุรี: มูลนิธิพุทธทาสภวนาวชาธรรมกาย.
- เรารักวัดหลวงพ่อด. (2567). *วัตถุประสงค์ของการบริหารวัด*. สืบค้น 3 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/70dok>
- วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม.(2553). *คู่มือปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน 5 สาย*. นครปฐม: บริษัท เพชรเกษม พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สมคิด บางโม. (2545). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.